

MUZEUL „ASTRA”, O OFERTĂ SPECTACULARĂ

Ștefan BRANDES-LĂȚEA

Complexul Național Muzeal „ASTRA” este o raritate în peisajul cultural mondial, și asta nu doar pentru că are în componență patru muzee, care prin valoarea documentar-istorică, prin completitudinea categorială și tipologică a valorilor colecționate, prin acoperirea cvasi-completă a reprezentării întregului sistem ocupațional și de habitat geografic sau zonal-etnografic, fac din acest colos un unicat.

Într-un peisaj de vis, în Dumbrava Sibiului, există cel mai frumos muzeu în aer liber din Europa, cu păduri răcoroase și poieni însoțite, străbătute de un râuleț și un lac de 6 hectare, în care se oglindesc mori de vânt, construcții pescărești și poduri plutitoare. În acest loc, pe o întindere de aproape 100 de hectare există 135 de monumente, cu 350 de construcții anexe și peste 52.000 de obiecte de inventar interior, costume și recuzită de epocă. Pot fi văzute aici de la capcane de vânătoare, „întâile mașini din istoria omenirii”, inclusiv cele mai diverse mijloace de transport tradiționale (purtate de om sau de animale, târâte, flotante sau rulante), acestea constituind un capitol distinct al civilizației europene și universale.

Disponem, de asemenea, de două hanuri funcționale din secolul XIX, precum și de două biserici din lemn, unicate absolute, făcute doar din bardă și secure, foarte asemănătoare cu bisericile medievale, care au fost construite din piatră și cărămidă. Toate aceste construcții sunt plasate într-un cadru natural extrem de variat, în concordanță cu locul lor de origine, iar ca o completare a decorului dispunem de un inventar tehnic format inclusiv din batoze și diverse vehicule de epocă. Disponem de asemenea de cai de călărie și de atelaj, special antrenați pentru agrement și film.

Pe lângă toate acestea, Complexul nostru muzeal dispune, în chiar centrul orașului vechi, de două construcții impresionante, una dintre acestea fiind „Casa Artelor”, clădire ce a adăpostit în trecut vechea *Casă a breslelor*, și un *Teatru lezuit*, iar acum aici se află Muzeul de Etnografie săsească, ce dispune de un patrimoniu impresionant, format din costume și obiecte săsești unicat.

Un alt muzeu din cadrul Complexului Național Muzeal „ASTRA” se află în „Casa Hermes”, de fapt un palat baroc, tot din centrul istoric, în care poate fi vizitat „Muzeul de etnografie Universală „Franz Binder”. Cel care a dat numele muzeului a fost un cercetător tenace și spectaculos, care a vizitat Asia și Africa, aducând la noi cea mai valoroasă colecție de arme nilotice care există în lume. Muzeul are peste 6000 obiecte africane, inclusiv o mumie egipteană, de foarte mare valoare, care face deliciul copiilor.

Veșnic în pas cu moda și mai ales cu necesitățile actuale, Complexul Național Muzeal „ASTRA” are în componență un studio de film, axat preponderent pe producția de filme documentare, acest studio organizând din doi în doi ani, cel mai mare festival de film antropologic din lume, intitulat „ASTRA FILM FEST”. Studioul dispune de o arhivă foto-video digitalizată cu peste 100.000 fotografii, 8.000 de casete audio și 2.800 de filme documentare.

Timpurile moderne au arătat că o singură dimensiune istorică găsește greu ecou în rândul vizitatorilor muzeelor, îndeosebi a celor tineri, care consideră cel mai adesea muzeele drept „locuri vechi, care au puține de oferit tinerilor”. Specialiștii știu prea bine că vizitatorii muzeelor sunt extrem de diverși, ei venind cu „ordini de zi”, interese și

nevoi din ce în ce mai diversificate. Din aceste grupuri de vizitatori, școlarii sunt categoria de public cea mai des întâlnită, iar copiii și tinerii reprezintă 20 % din totalul vizitatorilor. Cu toate acestea, colaborarea muzeu-școală, pe baza unui „proiect educațional” este încă un lucru rar în majoritatea muzeelor din lume, fiindcă, cel mai adesea, munca la clasă este neglijată atât anterior, cât și după vizitarea muzeului. Chiar și profesioniștii neglijează adeseori faptul că o galerie nu este o joacă, dar implică joaca.

S-au făcut numeroase studii care atestă că în comunitatea europeană, într-o singură țară din nouă, mai mult de jumătate din populația între 15 -75 ani, vizitează cel puțin un muzeu pe an. Spre exemplu în Italia, Spania sau Franța, doar 30% din populație vizitează un muzeu pe an, în timp ce în Danemarca 55% din populație vizitează o astfel de instituție culturală. Concluzia este sumbră, fiindcă s-a constatat că majoritatea oamenilor din Europa nu vizitează nici măcar un muzeu în toată viața lor, iar în unele cazuri „cel puțin unul” înseamnă de fapt unul singur în toată viața. Din această cauză multe muzee au ales demersul „educație-distracție”, fiindcă, așa cum o constatăm și noi din expozițiile pe care le organizează acum și marile muzee de științe naturale din România, „dinozaurii care răcnesc sunt mai atractivi decât o roabă de oase”. Așa au apărut în toată lumea numeroase muzee structurate pe ideea „Să vezi și să nu crezi!”, acum la mare modă fiind „Muzeele Europene de tortură”.

În acest timp, „Muzeul imaginilor în mișcare din Londra”, care ani de zile s-a bucurat de un mare succes la public, pur și simplu a falimentat. Cu totul surprinzător, „Muzeul cărților de joc” din Turnhoat-Belgia, care are expuse inclusiv mașini de tipărit și finisat din secolele XV-XX, se bucură de tot mai mulți vizitatori, după ce ani de zile a fost aproape ocolit de public. Muzeografi mai tineri, din ultima generație, descoperă cu uimire ceea ce Leibniz a semnalat cu multă vreme în urmă și anume că „un punct forte al muzeelor este valoarea de divertisment, care, dacă ar fi exploatată, ar face muzeele mult mai viabile din punct de vedere financiar și ar capta un public mai larg”...

Această idee, deși inițiată cu foarte mulți ani în urmă, are încă mulți oponenți, chiar din rîndul specialiștilor, în schimb nimeni nu contestă faptul că fără vizitatori nu pot exista muzee. Din păcate, nu întotdeauna dorințele publicului coincid cu cele ale specialiștilor, care trebuie neapărat să înțeleagă faptul că, indiferent de împrejurări, „vizitatorul este regele”. În mod curent se dovedește faptul că, în muzee, colecționarea și conservarea de obiecte nu se potrivește întotdeauna cu prezentarea și explicarea în manieră ultramodernă și atractivă a rolului și importanței acestora. În Anglia, spre exemplu, nu mai este nimeni șocat dacă vede în muzee copii mascați în romani sau călugări. Acolo a fost pentru prima oară când copiii au rup tăcerea sacră a muzeelor, iar exponatele au putut fi atinse, în timp ce în unele locuri au fost amenajate gropi cu nisip, unde cei mici au putut căuta și descoperi copiile unor obiecte din patrimoniul muzeelor. Tot ceea ce a fost găsit de copii, a putut fi păstrat ca suvenir, fiindcă s-a constatat că, mai întotdeauna, acel obiect a reprezentat începutul propriei lor colecții.

Încercând să se înscrie în acest curent, în multe locuri din lume sălile muzeelor au devenit adevărate parcuri de distracție. Eu personal am găsit, în anul 2006, o maximă receptivitate pentru astfel de abordări și evenimente, la Muzeul de Istorie din Râmnicu-Vâlcea. Împreună cu șefa secției de istorie medievală, Narcisa Ucă, fost muzeograf la Muzeul Tehnicii Populare Sibiu, am organizat, pentru elevii din clasele mici întâlniri cu personaje legendare și de poveste. Spre uimirea totală a copiilor, personajele din vitrinele muzeului au prins viață sub ochii lor și au ieșit din vitrine. Personaje istorice ca Mircea cel Bătrân sau Vlad Țepeș-Dracula au povestit cu copiii, dar s-au și bătut cu dușmanii, apăruiți și ei în mod cu totul neașteptat chiar în acel loc...

Dat fiind succesul de public al acțiunii, în cadrul muzeului am organizat ulterior un teatru istoric și un Cenaclu de proiecte medievale, iar la Biblioteca „Antim Ivireanu”,

de departe cea mai frumoasă bibliotecă din țară, a devenit un lucru obișnuit să prezentăm momente spectaculare, în cadrul unor acțiuni care până atunci sufereau de suficiență, conveniență și lipsă de public.

Specialiștii știu foarte bine că publicul reprezentat de copii nu poate fi păcălit ușor, copiii fiind considerați peste tot în lume „vizitatorii cei mai dificili”, ei fiind extrem de recunoscători și receptivi, atunci când organizatorii reușesc să le capteze atenția. Atunci când sunt informați și cointeresați și când le sunt oferite momente care depășesc spectacolul străzii, copiii devin un public fidel și chiar colecționari pasionați...

În toată lumea au fost foarte apreciate acțiunile derulate sub genericul „Poți să-ți faci singur o colecție”, acțiuni prin care celor mici le-au fost prezentate principiile de bază ale colecționării, iar în Germania existau lecții de duminică, la Muzeul din Senkenberg-Frankfurt, încă din anul 1826. În Ungaria se derulează acum un program unic în lume, intitulat „Comorile din bazinul Carpatic”. Sunt evocate lumile legendelor și basmelor, iar vizitatorii sunt conduși printr-o mină a comorilor, o peșteră a balaurului, o pădure vrăjită și se opresc într-un sat medieval din secolul al XIII-lea, unde își face apariția călare, însuși regele Ștefan cel Sfânt... Sunt reliefate inclusiv aspectele cultural-istorice ale comorilor naturale, care apar în legendele și poveștile populare, precum și în cântecele maghiare (ierburi de leac, iarba fiarelor, copaci, creaturi misterioase etc.). Copiii sunt puși să ghicească aromele din „sticlutele Vrajitoareii”, iar la plecare toți participanții primesc un talisman, la fel ca eroii populari când porneau la drumul lor în poveste...

Cel mai adesea muzeele sunt organizate pe două abordări:

1. Vizite ghidate

2. Activități interactive, care se bazează pe învățarea prin descoperire.

În cadrul învățării prin investigare, elevul este încurajat să gândească, să deducă, să emită ipoteze, să critice, să speculeze, să evalueze, să imagineze, să creeze. Peste tot în lume, muzeele de arte și tradiții populare tind să devină locuri în care să găsim informații despre viața cotidiană în vremuri trecute. La noi, din păcate, chiar și atunci când sunt făcute vizite în grup cu școala, acestea sunt, cel mai adesea, evenimente făcute în grabă, fără o pregătire suficientă în clasă, fără o întâlnire preliminară între personalul muzeului și profesor.

Practic asistăm la vizite fără un scop anume, în loc să existe vizite cu un scop educațional precis. În ideea de a se încadra în avangarda acestui gen de demers muzeistic, Complexul Național Muzeal „ASTRA” a amenajat un loc special pentru copii, chiar la intrarea în Muzeul din Dumbrava Sibiului. Este vorba de Etno-Tehno-Parc, „păstorit” de o echipa extrem de imaginativă, care face parte din departamentul de pedagogie muzeală, ce funcționează în cadrul compartimentului de Marketing al Muzeului. Într-un spațiu de poveste, copiii descoperă și se joacă, având la dispoziție construcții din inventarul muzeului, practic copii funcționale, la scară redusă, ale unor instalații tehnice. În joacă și animați de curiozitatea specifică vârstei, copiii descoperă cum funcționează o moară de vânt și cum s-a ajuns ca, de la acest principiu, să se producă astăzi energie electrică ecologică.

Prezența copiilor în muzee înseamnă energie, viață, foarte multă bucurie și, bineînțeles, gălăgie și întrebări încuietore, fapt pentru care ei sunt tratați de specialiștii noștri cu un maxim de seriozitate, fiindcă și noi, la vremea noastră, am fost la fel ca ei, deși, din păcate, nu am beneficiat de sfatul profesioniștilor. Copiii de astăzi reprezintă nu numai publicul și părinții de mâine, ci și profesioniștii care ne vor înlocui.

Este o încântare să te caute deopotrivă publicul tânăr, dar și cel format de oamenii în vârstă, este minunat să poți produce bucurie și să readuci în actualitate amintirile celor din jur, cum este la fel de important să dovedești că poți să fii o bună gazdă pentru vizitatorii care la noi se simt ca niște veritabili eroi de poveste. Constatăm

pe zi ce trece, că aceste „pietre prețioase” care sunt tradițiile și cultura arhaică românească, sunt tot mai prețuite, atât de străini, cât și de români, iar Complexul Național Muzeal „ASTRA” și evenimentele pe care noi le patronăm sunt comparate, cel mai adesea, cu „un adevărat cufăr cu bijuterii românești”.

„ASTRA” MUSEUM A SPECTACULAR OFFER

In the national and international cultural landscape, „ASTRA” The National Complex Museum in Sibiu City is acknowledged as an outstanding cultural institution. The recognition of the museum is owing to its historical and documentary value and to the very rich heritage the museum holds. The outdoor museum in Dumbrava Sibiului is also considered as a unique, and maybe one of the most complete collection of traditional folk technologies. The collection displayed in museum covers almost all the categories and typology of what the occupational system has preserved in time, representative for a vast geographical and ethnographical area.